

VITRAŽ

Vzgoja in izobraževanje
za trajnostni razvoj od A do Ž

Nacionalna konferenca, Bled, 16.–17. 10. 2024

OKOLJSKA OZAVEŠČENOST IN TRAJNOSTNI RAZVOJ V ŠOLAH:

rezultati mednarodnih raziskav

dr. Eva Klemenčič Mirazchiyski

dr. Simona Bezjak

Pedagoški inštitut

“
VITR
v praksi je
pravzaprav
državljanstvo
v praksi
”

(UNESCO, 2019)

KURIKUL

POLITIKE

TRANS-DISCIPLINARNOST

VODENJE ŠOL ZA TR
CELOSTNI PRISTOP
3 DIMENZIJE TR

VITR KOT
AKTIVNO
DRŽAVLJANSTVO

TRAJNOSTNO VEDENJE
PARTICIPACIJA
ŽIVLJENJE V SKUPNOSTI

ZNANJE, STALIŠČA, NAMERE

UČITELJI

PRIPRAVLJENOST UČITELJEV

VITR v mednarodnih raziskavah

vedno večji poudarek na trajnostnem razvoju:

PISA 2018

poudarek na bralni pismenosti

- vključuje trajnostne teme v povezavi s področjem globalnih kompetenc
- vprašalnik za dijake

ICCS 2022

TR je eno od osrednjih področij

- vednost, stališča in delovanje/namere učencev v zvezi s trajnostjo,
- ozadenjska vprašalnika za učitelje in ravnatelje

TIMSS 2023

rezultati še niso na voljo

37 %
ravnateljev OŠ
in
47 % učiteljev
8. razredov
v Sloveniji
meni, da je
spodbujanje
spoštovanja
okolja in
njegovega
varovanja med
najbolj
pomembnimi
cilji državljske
vzgoje.

Globalne kompetence

PISA 2018

ZAVEDANJE O GLOBALNIH VPRAŠANJIH

M = - 0,01

Podnebne
spremembe in
globalno segrevanje

78 % ○

nekaj vem o tem oz. bi
problem lahko pojasnil

ZAZNANA SAMOUČINKOVITOST PRI POJASNJEVANJU GLOBALNIH VPRAŠANJ

M = - 0,09

Vpliv gospodarskega
razvoja na okolje

63 % ▽

o tem lahko razpravljam
z lahkoto oz. malo truda

ODZIVNOST NA GLOBALNA VPRAŠANJA

M = - 0,10

Skrb za varovanje
okolja povsod po
svetu mi je
pomembna

79 % △

DOBER NAPOVEDNIK

Zavedanje o okoljskih problemih

ICCS 2022

PROBLEMI, KI PO MNENJU UČENCEV OGROŽAJO PRIHODNOST SVETA

81 % ○ onesnaževanje okolja

75 % △ pomanjkanje vode

62 % ○ izguba biotske raznovrstnosti,
izumrtje živih bitij

59 % ▽ podnebne spremembe

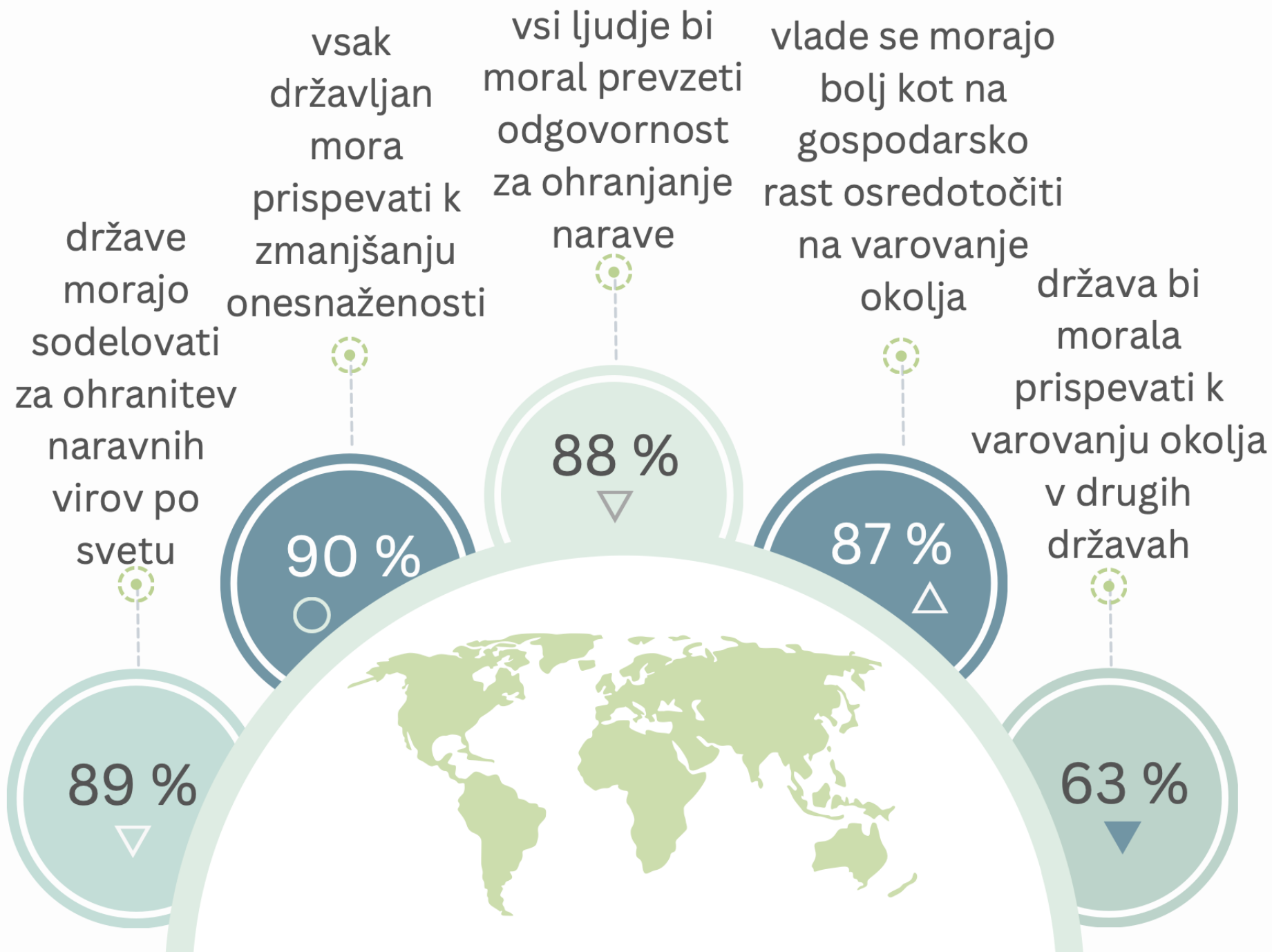
za globalno okoljsko prihodnost sveta so **bolj zaskrbljeni** učenci:

- dosegaajo višje zahtevnostne ravni državljanske vednosti
- s povprečnim ali nadpovprečnim socialno-ekonomskim ozadjem
- dekleta

Stališča učencev glede državljanske odgovornosti in trajnosti

Lestvica ▾

ICCS 2022

Podpora učencev okoljskemu sodelovanju v Evropi

Lestvica ▾

ICCS 2022,
Evropski modul

EVROPSKE
DRŽAVE
BI MORALE ...

93 % ▴

IMETI ENAKA
PRAVILA ZA
VAROVANJE
OKOLJA

91 % ○

SPREJETI SKUPNE
PROTOKOLE IN
PRAVILA ZA
ZMANJŠANJE
PODNEBNIH
SPREMENB

92 % ○

SPODBUJATI
GOSPODARSKO
RAST, KI BO
TRAJNOSTNA ZA
OKOLJE

92 % ○

SPODBUJATI
UPORABO
OBNOVLJIVIH
VIROV ENERGIJE

89 % ○

SPODBUJATI
UPORABO ČISTIH
TEHNOLOGIJ V
DRŽAVAH ZUNAJ
EVROPE

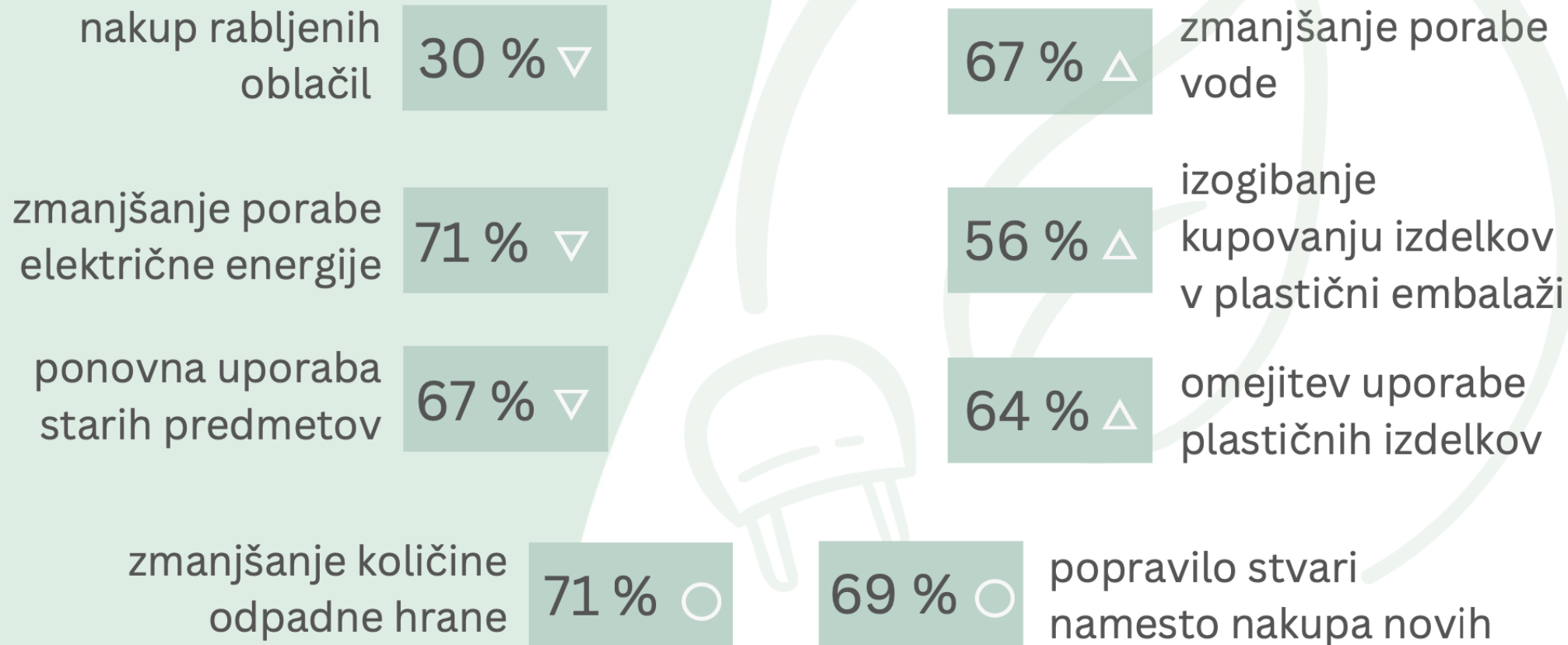

Poročanje učencev o lastnem trajnostnem vedenju v zadnjem letu

ICCS 2022,
Evropski modul

LESTVICA TRAJNOSTNEGA VEDENJA UČENCEV: ▽

Trajnostno vedenje učencev

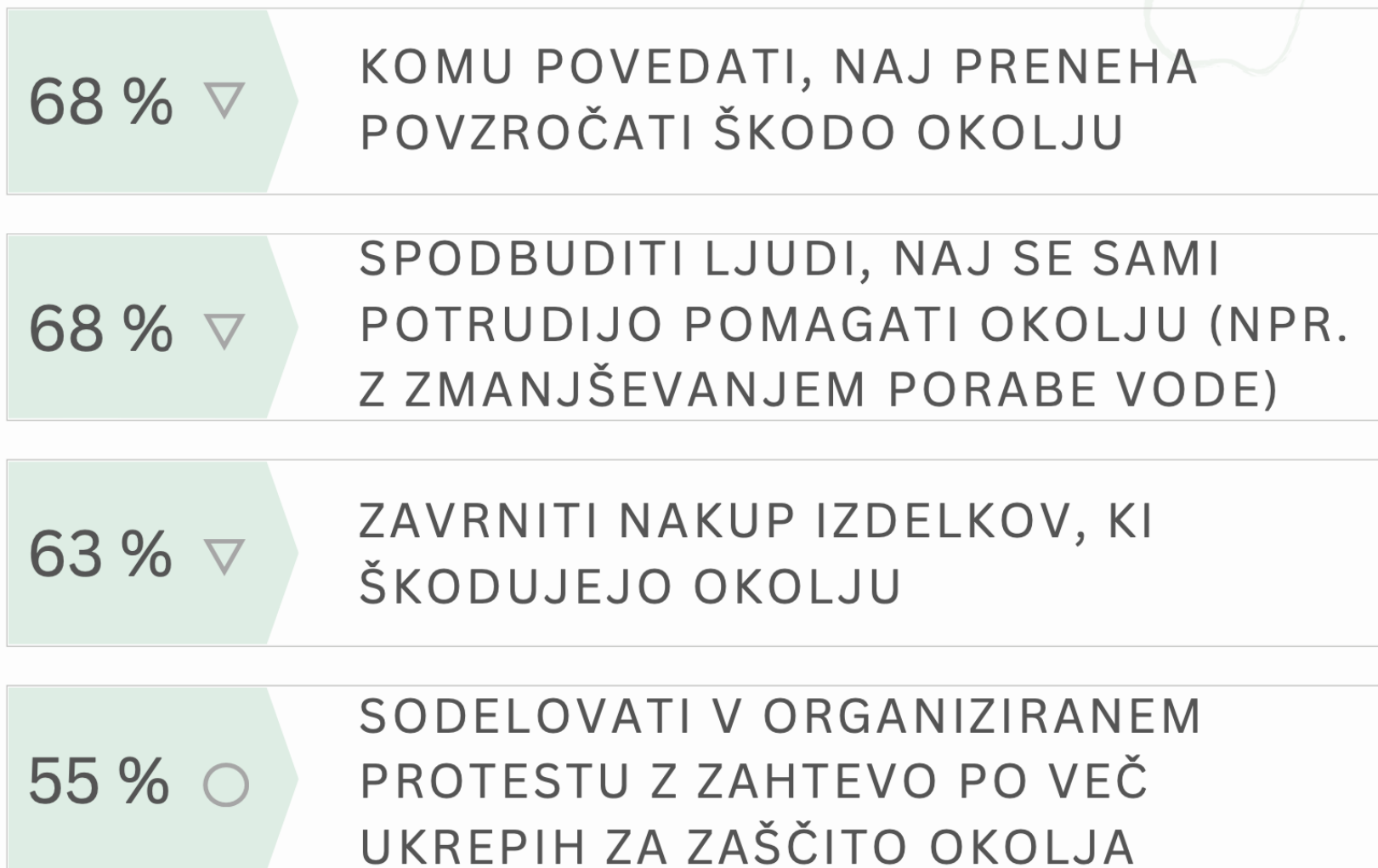
Pričakovana udeležba v dejavnostih za varovanje okolja v prihodnosti

učenci
zagotovo ali precej
verjetno
nameravajo:

Lestvica ▾

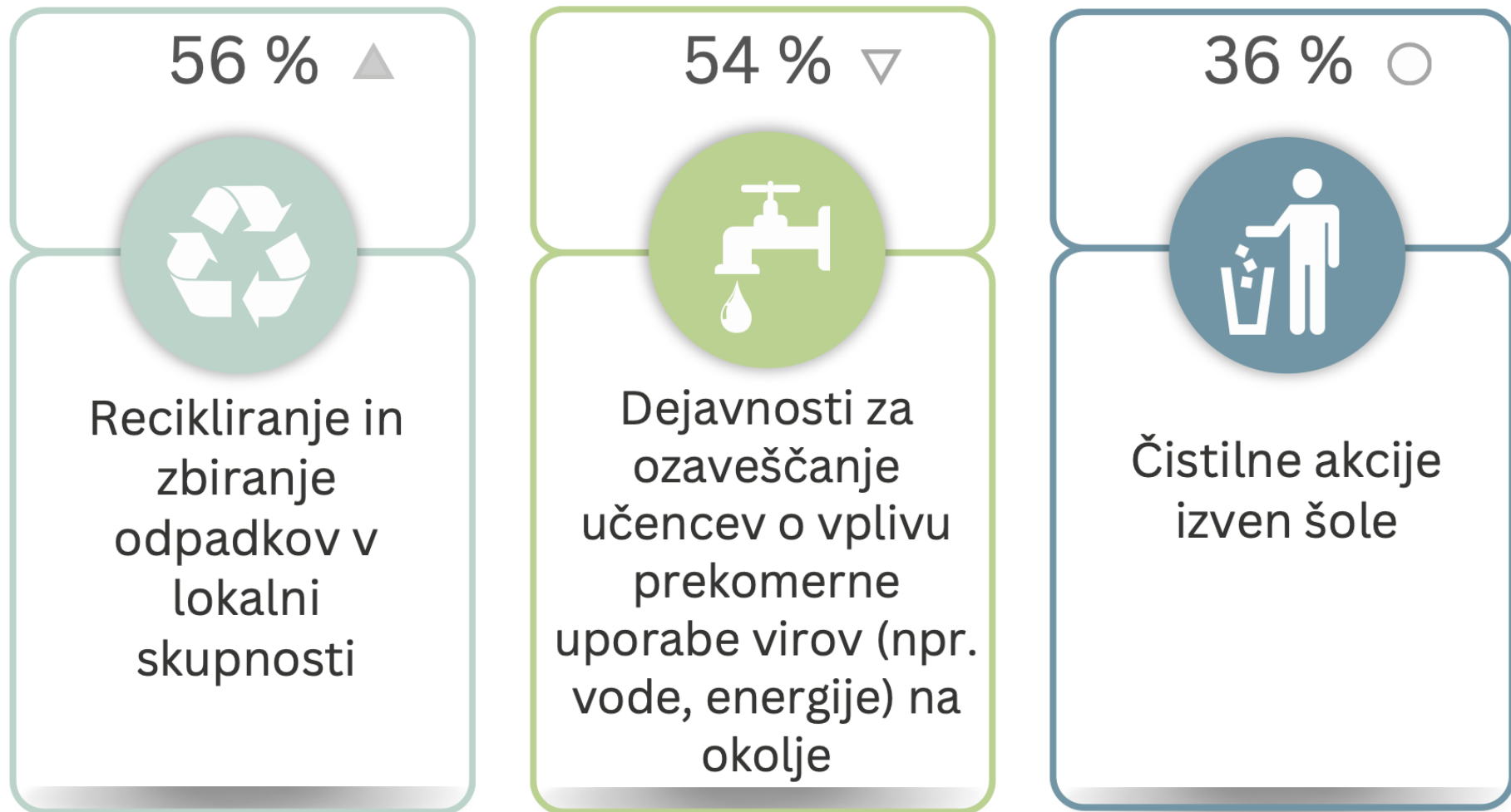
ICCS 2022

Odstotki učencev na šolah, kjer so ravnatelji poročali o okolju prijaznih praksah v šoli

Učitelji so v tekočem šolskem letu z učenci najpogosteje izvajali naslednje okoljske dejavnosti:

Dejavnosti, povezane z globalnimi vprašanji, ki so jih učitelji* izvajali z učenci

52 % ▲

za obveščanje učencev o pravični trgovini (npr. od kod prihaja hrana, o ljudeh, ki so vključeni v njeno pridelavo)

51 % ▼

za dvig o zaveščenosti učencev o odnosih med lokalnimi in globalnimi vprašanji

48 % ▼

za ozaveščanje učencev o kolektivnem sodelovanju za doseganje izboljšav po vsem svetu

44 % ▼

za dvig o zaveščenosti učencev o pomembnih globalnih vprašanjih

40 % ▼

dejavnosti, namenjene analizi tega, kako raznolike identitete vplivajo na zmožnost skupnega bivanja

UČENCI

79 %

“
za dobrega državljana je
pomembno spreminjanje
osebnega življenjskega stila,
da postanemo okolju
prijaznejši”

UČITELJI

88 %

ICCS 2022

Izobraževanje učiteljev* za poučevanje okoljskih in trajnostnih tematik

55 % ○

učiteljev (CCE)

je tekom svojega izobraževanja in izpopolnjevanja sodelovalo v usposabljanjih in tečajih na temo okolja in okoljske trajnosti

največ: odgovorna raba interneta (82 %) ▲

razreševanje konfliktov (81 %) ▲

Kako pripravljeni se počutijo učitelji* za poučevanje o okolju in okoljski trajnosti?

77 % ▾

učiteljev (CCE)

se počuti zelo dobro ali kar dobro pripravljenih

ICCS 2016: 73 %

Izobraževalni sistemi	Okolje in okoljska trajnost
Bolgarija†	85 (4,9)
Kitajski Tajpej	89 (2,6)
Hrvaška	81 (1,2) ▾
Italija	91 (1,1) △
Litva	80 (1,7) ▾
Malta	91 (3,7) △
Norveška (9)	89 (2,1) △
Poljska	81 (3,7)
Romunija	72 (2,9) ▼
Srbija	88 (3,6)
Slovaška	87 (1,5) △
Slovenija	77 (1,8) ▾
Španija	84 (2,3)
Povprečje ICCS 2022	84 (0,8)
Izobraževalni sistemi, ki niso do	
Brazilija	80 (4,6)
Kolumbija	83 (3,5)
Ciper	80 (2,0)
Danska	77 (4,8)
Estonija	79 (3,0)
Francija	87 (2,2)
Latvija	85 (2,9)
Nizozemska	81 (2,5)
Švedska	92 (2,2)

KAJ SPOROČAJO REZULTATI?

- **OKOLJSKA TRAJNOST**

nekaj rezultatov je nadpovprečnih,
veliko podpovprečnih (učenci, učitelji).

**MOŽNOSTI ZA
IZBOLJŠAVE**

- **DRUŽBENA IN EKONOMSKA DIMENZIJA**

manj, medsebojni preplet

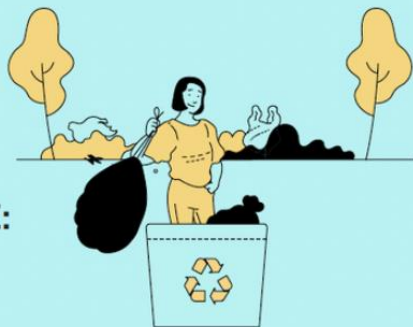

**ŠE VEČ MOŽNOSTI
ZA IZBOLJŠAVE**

ICCS 2027

UČITELJI ZA SPREMEMBE:

Strategije za trajnostni razvoj v razredu in širše

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR) spodbuja znanje, spretnosti, vrednote in stališča, ki jih učenci potrebujejo za sprejemanje informiranih odločitev in odgovorno ravnanje v zvezi z okoljem, družbo in gospodarstvom.¹

Učitelji imajo ključno vlogo pri razvijanju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v okviru kurikula ter pri spodbujanju udejstvovanja učencev v lokalnih, nacionalnih in celo globalnih skupnostih ter s tem postajajo nosilci družbenih sprememb.

V tem kratkem prispevku za učitelje (IEA Teacher Snippets) so izpostavljene ugotovitve IEA-raziskave ICCS 2022 (Mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja).² Predstavljeni so relevantni praktični primeri za uporabo v razredu, ki učencem pomagajo pri aktivnem prakticiranju državljanstva in trajnosti v šoli ter podpirajo njihovo udejstvovanje v širši skupnosti.

Povezovanje lokalnega in globalnega pri poučevanju

Oblikovanje dejavnosti v razredu, ki upoštevajo da ima osebno ravnanje na lokalni ravni posledice na globalni ravni, lahko učence spodbudi k delovanju za trajnost.³

81 % učencev v mednarodnem okviru

79 % učencev v Sloveniji

pravi, da so se naučili, kako varovati okolje (z dejavnostmi, kot sta npr. varčevanje z energijo in ravnanje z odpadki).

61 % učiteljev v mednarodnem okviru

54 % učiteljev v Sloveniji

pravi, da so izvajali dejavnosti za ozaveščanje učencev o vplivu prekomerne uporabe virov (npr. vode, energije) na okolje.

Učitelji lahko učence usmerjajo k raziskovanju in razmišljanju o družbenih posledicah njihovega individualnega življenjskega sloga ter jim tako omogočijo, da se odločijo za transformativne in trajnostne dejavnosti.

VITRAZ